

БИБЛИОТЕКА
СРПСКЕ ПРАВ. ВЕЛ. ГИМНАЗИЈЕ
НОВИ САД

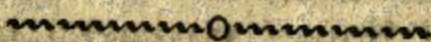
2030

СХ 379/12

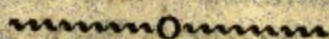

Д О Д А Т А К Њ

кѡ числу 21 новина Србски 1821.

СМЪСИЦЕ КЊИЖЕСТВЕННЕ.

ОДГОВОР СТАРЦУ ВЕЉКУ
на додашак његов к ч. Нов. Србски 14. ове године.

(Посланѡ учредничеству).

Стани, Вељко! Не дижи носа високо! Ружно је видити Старца погурени леђа а главе забачене!

Ти си за цело мислио, да ће сви Писатељи Србски, кад спомениш додашак твој прочитају, у глас повикаши: *Εὐρύχαμεν, στυχάίρωμεν!* Ала си се јако преварао! Кам срећа, да си још мало љушао — и тако зар ниси далеко од гроба — те би Деца у тој мисли до самог конца твог заоспала, да си памешан био Старца. *Le meilleur moyen de s'abstenir de faire des fautes, c'est d'en éviter les occasions.* Ал кад си се већ помолио, нећемо те презрети. Честна старост твоја заслужује, да те одговора нашег удостоимо. Послушај нас, Бабајко!

Додатком твојим, Старче, који си у новинама печаташи дао, доказао си нам очевидно, да најрадије читаш новине. То је добро; ал смо се ми од тебе више надали. Код толики Србски књига, које су досад на свет изишле, и сад једнако излазе; најмилије ти би оно претресаши, што си у додаткама новина Срб. наодио. Упамти то, Вељко; јербо ће нам који час требати. Друго: Ствар саму недираш, него бацаш бомбе, или, ако волиш, стрелице твоје на Грамматику. Ајде нек нам ово последње буде.

I.

Бога ти, Вељко! знашли ти, шта је Грамматика? — Но дед кажи нам најпре, шта је ципела? — Шта? шта? Ципела је канап, с којим Обућар шије ципелу? Никад горе, канап је најмања частица у сосставу ципеле! — Што се зноиш? Вељко! Ел ти мучно? Не знојсе, не мучисе, нећу те питати, шта је Грамматика. Ајдемо само даље.

Ашанацковић би ти мио био, да му речи искрпљене нису. Какве речи? Старче! Градњанинѡ, књига, гљива зашто су искрпљене речи; што је Ашанацковић место ђ, њ, љ мето дь, нь, ль? Кад си баш тео, и њему мане наћи, зашт ве рече: Ашанацковић крни писмена? Ал ти свагда радије више рекнеш, па куд пукло, да пукло. Право је рекао твој стубац Лаз. Милобрашић: Миран е писац с ђе, ѓе.

И Апанацковић би миран био остао од тебе, да је та нова писмена помењао. Ал има разлике између миран и памешан. Апанацковић је волио мало и немиран од тебе бити, него јаче основе погазити. Он се држао онога Пепрархиног: *Nihil altius ascendit, quam humilitas operosa.*

Зашт уједно самовољнима назва Берића Павла и Давидовића? Ала си неправедан! Ко ће нечувено самовољство Берића Павла успоредити са самовољством Давидовића? А не знамо, јел овај кадгод и био самовољан, у правом смислу речи те. Да, да; теби је сваки самовољан, који твоју шикву не слуша. Вељко! *nihil tam perfectui adversum quam perfectionis opinio*; и опет: *Crederet se sapientem, primus ad stultitiam gradus.*

Љубибратић, велиш изми, Станимира. Ту чест не прима Љубибратић. Колко жели он, да је Станимира измио, колико, да је и њега Станимир; да тако Обица буду умивена.

Илићево лепо не допада ти се. А зашт свешујеш Вука, другчије Учитеља твога, да пише дете? *Quanta dementia est, iisdem modo delectari, modo offendi!*

Што си за Друге, које си још споменуо, рекао, то си право имао; могао си и више рећи. Ал зашт не дирну и Мушицког и Бојачију? Ал збилја рекао си: Не искључавамо ни друге. Опрости дакле; сад видим, да су и они у реду.

Јел то све, о чему си зборио, Граммашика? Та то је шпица, Вељко! и онака часница Грамматике, као канап цыпеле. И Шпицу, без сумње, ваља усовршавати; ал не тако Лаџмански, као што ти радиш. *Tarda venit seris factura nepotibus umbram.* — Што си дакле ђипио на Давидовића, што пише дебело јер (то не знамо, јел баш у њега заљубљен). *Quisque sequitur priores, male iter ingressos, quidni habeant excusationem, cum publica via erraverint.* И опет: *Intelligit (Sapiens), quam et iniquum sit et periculosum, irasci publico vitio!* — Ал ти нећеш тако. —

II.

Вељко! много би боље урадио био, да си књиге, који, хвала Богу! већ по доста има, претресао, и у том ума твог вештину и искусња бисприну показао свешу. Напао си на Писатеље Србске, пак ји плашиш од дебелог јера и шоме подобни, а мамиш на ђ, љ и ш. д. Знаш, како ми се допадаш? Баш као онај, који воли аљину, нег пошпеног у њој човека, љуску од јајета, него жуманце и беланце.

Само љу ти неколико примера навести, с којима си могао сваког Србљина, који је перо ил већ замочио, ил сад попрв замаче, од озбиљски погрешака заплашити. Куд ћеш већи спрашила од превода.

1. Вуићеви? *Das Unglück wird uns nicht immer den Rücken kehren,* превео је он: Несрења не буде намъ свагда леђа дерати. — *Vergessen ist all mein Elend!* *Vergessen ist lange zehnjährige Versuchungszeit!* То је овако рекао: Заборавити естъ свака моя бѣда! Заборавити естъ дуго десятигодишнѣ искушенія време! — — Овима подобни парвистически погрешака на сваком листу у књигама, који је, ваљда, 20. већ досад написао, наћи можеш. —

2. Мразовиѣви? *Quis non e timidis aegri contagia vitat?* каже Кшо страшливыи прильпливу бользнь небъжи? Кад је Србљин рекао: Бежи беснога пса? Србљин каже: Бежи од беснога пса; а Славенин! Бъжи несытныя души. — *Gott weiß, ob er lebt oder todt ist. Für mich ist er todt.* То је превео: Богъ зна, ели живъ или мертавъ. За мене е смертъ. — *Für ihn hat die schöne Natur keine Freude und das Leben keinen Reiz.* — — — *wenn er Blumen zöge, oder Schmetterlinge sammelte!* То је он Србски овако рекао: У њму прекрасна природа никакве нема радости. Живоу никаква возбужденія. — — — да узбере какавъ цвѣпакъ: или баремъ льпшира когъ ухвати? — Ал није моја намера, много овде наводити, него тебе, Вељко од ситница одвести, и на оваке важности опоменути. То је твога искусства, које, као Старацъ, треба да имаш, достојан предмет. Аколи баш неѣш у то да се пачаш; а ти, просто ти было, остани при Шици. И у томе похвалноме шуду швоме биѣ ти кѣиже Преводитеља ти извор пребогат. Осим Магазина, Овидија и други превода, узми слободно и Грамматику, која је изишла под именем Мразовиѣвим. Знашли Славенски? Вељко! Знаш! Томе смо се ми од тебе, као ученог Стараца, и надали. Кажи дакле Овидија Преводитељу, да въ моръ не ваља, него въ мори, а Србски у мору. Додај и то, да му се, као Грамматику Издашељу, опростиши не може, што је у Објавленију на Репорику, лане у додатку к ч. 90. нов. Срб. печатаноме, и 30. строка дугоме, 20, словомъ велимъ, двадесет Грамматически и Орфографически погрешака учиниши могао. Пишај га, које Бабе језиком он пише? које воли: ѡ или шъ? и како ваља изреѣи његово углаѣенъ? — — —

Надамосе, Вељко, да си из предречени разумети могао, шта ми од Старацког искусства твога праведно очекујемо. Сад бѣ ти рекли: С Богом ошпай! да за нужно не налазимо, још ти нешто пришапшати. Дад нам уво! Не чујеш на десно? А ти окрени лево! Кад се помагати будемо; доклеготъ слушаши будеш — ми би шу рекли: помагали будемо, слушао будеш. — Љубибратиѣ отрпиѣе ти које како валу; ал те лепо моли, немој га повалиши, превалиши, и често му заваљивати. *Халепа га хала!* —

Опрости, што се немогу дуље съ тобом бавити. Кад ти употребам, јави ми се. За сад *pous voilà quittes et bons amis!*

У Бачкој 3. Марта 1821.

Бранко Ранков.

Слово Лазаремъ Мѣхайловичъ вышїя Славено Сербскїя клас-сы учителемъ сочиненое, Јоанномъ же Јоанновичъ ученикомъ его глаголанное, на благодаренїе бывшее 14. Јаннуарїа 1821 л. ш. на день святаго перваго Архїепископа Сербскаго Патриона Славено-Сербскихъ въ Земунъ училищъ.

Человѣкъ све друге создане отъ Бога швари превосходи и своимъ особитымъ свойствама, и своимъ изряднымъ концемъ. Нему е всеблагїи шво-

рець самому разумъ дао, коимъ не само непознаше, но и найсакривеннѣе, и у найвеѣой шами лежаще истине налази, и другимъ сообщава: Садъ онъ шъло какво земно на часши дъли, и нъгова свойства испражуе: садъ растояннѣ едне планете одъ друге мъри. Едногъ опъ ближнѣи свои учи познавати ствари преходящегъ овогъ света: а другогъ на добаръ и честанъ живопъ наставля: Едномъ речію, разумомъ челоуькъ све достпзава. Онъ е самъ способностію словестности опъ всевышнѣгъ творца обдаренъ. Овомъ или други опъ нъга, или онъ опъ други различна вѣжества добья. О, колико бы истина полезны и за насъ ушѣшителны вѣщей у вѣчномъ мраку лежало, кадъ небы люди еданъ другомъ свое мысли и искусства чрезъ словеность опъ почетка развѣяннѣи свои душевны сила сообщавали. Челоуька, осимъ други нъговы изрядны свойства, опликуе и конецъ, на кои е созданъ. А шай се состои у нравственномъ усовершенствованнѣю, и сообразномъ томе благополучію. Можели дакле челоуькъ свой конецъ безъ свогъ непрестанно продолжаемого просвѣщеннѣи получитьи? Никомъ начиномъ. Слѣдователно тако намъ е нужно преосвѣщеннѣе ума и разума, да безъ нъга ни имена челоуьческаго достойни быти неможемо: а шта выше, самымъ несловеснымъ животнымъ уподобляюсе, не изображенни и нравими худи чолоуьцы. Арістотель непросвѣщенна челоуька съ мертвымъ сравнява, и йошпъ каменомъ нариче. А право есть: еръ шта може быти горе опъ глупа челоуька? Тай не само што ни себи, ни ближнѣмъ свомъ никакову ползу неприноси, него йошпъ выше вредъ причинява. Различне ствари нишъ на свою, нишъ на други ползу употребити уме. Просвѣщенъ напротивъ того, уме изабрати за дѣланнѣе таково што, кое и нъму самомъ, и целомъ роду челоуьческомъ на ползу быти може. Еднымъ словомъ, што е светлостъ спрама мрака, то е просвѣщеннѣе спрама глупости. Ово просвѣщеннѣе даю намъ Науке. Оне су права раана наши умова, и услажденнѣе наши воля. Оне управляю насъ у свачему на добаръ путь; опводе насъ опъ различны предрасужденнѣи, и чине, да сасвимъ други постаемо, него што смо се родили. Нѣкѣй фѣлософа Арістѣппа запыта, чимъ ѣе больѣй быти нъговъ сынъ, ако буде наученъ. Ако ничимъ другимъ, опговори му фѣлософъ, поне, у позорищу неѣе камень на камени сѣдиши. Испый фѣлософъ, кадъ га е еданъ запытао, колику плату ище за науку свогъ сына? хѣляду драхма, опговори. О за волю Божію! рече Опаць: я за толику цену могу купити роба: купи рече фѣлософъ, пакъ ѣешъ имати два. Шта е овай фѣлософъ чрезъ то хотее разумети, развъ то, да е ненаученъ челоуькъ тако нечувственъ, како камень, и тако у размышленнѣю несвободанъ, као робъ. Кадъ е дакле толика полза науке, да безъ нь и у глубокой старости люди деца оспаю умомъ: то колику благодарностъ заслужую они безсмертни благодарьштели, кои науку у цвѣшту непрѣсѣчномъ сохраняваю, и све вѣьма умножаваю. Томе ѣе и найпозднѣе попомство благодарно сердце указывати. А ми вѣь зидамо на скрижали сердца нашегъ памятникъ благодареннѣи вѣьцы украшенъ за све шакове родолюбце.

